

критикувати прояви фактичного державного життя і викликав у юнацтва теж критичне відношення. Але разом з тим я виявляв цілком негативне відношення до націоналістичних ухилів, до Петлюровщини, до Донцовщини до єдиного національного фронту. Це посвідчать всі, хто говорив зі мною з юнаків в цій справі. Отже і тут я не був ворогом РадВлади, а винний перед нею за безвідповідальну критику, свідчить про це і моя стаття 1927 р. в «Пролет[арській] Правді»: «Діла антанти на Україні»¹. Присутність моя на одній розмові-наradі СВУ без всякої участі, потім в роботі СВУ теж є провиною, але й тут я нічим не зрадив РадВладі, бо і назву я заперечив і потім нічого не робив в напрямку СВУ і про роботу та зв'язки СВУ нічого не знав. Отже і тут я винний за участь в розмові, але ворогом РадВлади і тут не був.

Прошу Суд прийняти і ці факт до уваги, коли моя справа буде розглядатись, і полекчити присуд.

Володимир Чехівський

3) В істоті своїй я не був ворогом РадВлади ніколи, не йшов проти РадВлади, і тільки своїми провинами чинив зло РадВладі, не маючи такого наміру. Це тепер я усвідомив, пережив. Повний і рішучий здвиг пройшов в мені. Я одсахнувся від всякого компромісу з нерадянськими націоналістичними течіями, настроями, бачучи всю їх нікчемність і шкідливість. Переживши цей здвиг, всю свою істоту віддаю на служіння великому ділу радянського будівництва соціалізму, як про це вже докладніше подав в показанні 4-Х-1929 р.

Володимир Чехівський

[Допросив: Горожанін]

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 45, арк. 103–104 зв.
Оригінал. Рукопис олівцем.*

№ 129

Додатковий протокол допиту Володимира Чехівського від 9 вересня 1929 р.

1929 р. 9 вересня, я нижчепідписаний показав:

1) Крім участі в Соборах, Великих Зборах Всеукр[аїнської] Ц[ерковної] Пр[авославної] Ради, в Президії ВПЦР, — моя організаційна церковна робота проходила і в парахвіяльній житті Київ[ської] Софіївської парахвії. З початку 1922 р. чи з кінця 1921 р. на загальних зборах Софіївської парахвії я вніс пропозицію організувати при парахвіяльній раді хор робітників слова (читців та проповідників) з парахвіян. Метою хора робітників слова було

¹ Це речення написано зверху над рядком.

піднесення проповідництва серед парахвіян та практична підготовка відповідно до ідеї української церкви, що є в згоді з ідеєю первісної християнської церкви про самодіяльну участь всіх парахвіян в служінні вірі християнській через її визнання, проповідання перед людьми. Загальні Збори ухвалили мою пропозицію і вибрали мене за керівника хора робітників слова. Загальні Збори були законні в присутності представника влади. Ухвала набула сили. Я оголосив, що репетиції хора робітників слова відбуватимуться раз на тиждень в приміщенні Вс[еукраїнської] Прав[ославної] Церк[овної] Ради, що його наймала для своїх потреб Парах[віяльна] Рада. Прийшлося вибрати день вільний від репетицій народного і художнього хорів співців парахвії. Порядок роботи моєї на репетиціях був такий. Молитва, потім моя чергова, зразкова для слухачів, проповідь. Проповідь звичайно була з'ясуванням Св. письма нового заповіту: євангелія, книги діянь апостольських та послань апостольських. Після проповіді мені давали запитання, я відповідав. Потім виступав хто-небудь з робітників слова з коротким поученням. Йому давали також питання й розбирали його слово. Крім проповідей робітники слова виступали з релігійними віршами перекладовими, або оригінальними, з релігійними оповіданнями. В кінці намічались бр[атчики?] робітники слова, що мали виступати зі словом на наступній репетиції. Іноді в кінці репетиції задавали питання з сучасного церковного життя, особливо з полеміки, що до висвяти собором церковної ієрархії, що до вживання рідної мови в богослужінні і інш. питань різниці між церквами.

Підчас запитань бувало, що той брат, який дає запитання, ухиляється від церковного кола думок і переходить до справ політичних. Я, як керівник, спинав такі виступи. Були випадки, коли той, що говорив в політичному напрямі, знов забрав слово і все ж хотів продовжити свою думку. Я тоді остаточно вже спинав його. Такі намагання бували в напрямі тому, що церковні проповідники повинні взяти на себе роботу загальну громадську піднесення української національної культури. Такий ухил виявляв брат ШЕКОТА. Ці ухили у виступах братів були лише недисциплінованістю думки, незвичкою віддаляти церковне життя від громадського. У 1923 р. чи в кінці 1922 р. викликано було голову парахв[іяльної] ради до Адмінвід[ділу] Окр[угового] Вик[онавчого] Ком[ітет]у, і пояснено, що братства такі, як робітників слова, повинні мати свій окремий статут, а при парахв[іяльній] раді не можуть існувати. Тоді було зовсім припинено роботу названого хору. Результатами праці репетицій було те, що скільки братів стали до проповідницької і священнослужительської діяльності.

2) З діяльності парахвіяльних організацій, крім всіх парахвіяльних органів священнослужительських, хорових, причетових, господарських у Софіївській парахвії визначалась братерська допомога. Ця функція парах-

віяльної ради так була організована. Загальні Збори Софіївської парахвії ухвалили одну тарілку з зібраними під час богослужіння пожертвами парахвіян віддавати не на причет, а на братерську допомогу се б то на допомогу братам бідним, хорим, старим, ув'язненим.

Звичайно, більш активні сестри, парафіянки довідувались кому треба допомогти і роздавали ту братерську допомогу, даючи відчити парахвіяльній раді. Серед братерської допомоги окреме місце займала допомога в'язням. Допомога в'язням мала дві форми. Одна це — допомога в день свят різдва і пасхи. В ці дні натурою збирались святкові харчі і одвозились до в'язнів, роздавались по камерах всім без різниці, скільки хватало запасу.

Друга форма — це допомога персональна буденна харчами-передачами. Через кого-небудь або листівно в'язні звертались з проханням про допомогу. Звичайно в більшості це були священослужителі в провінції, що попадали у Київ до в'язниці, або парахвіяне з сільських україн[ської] церкви парахвії. Це видно з відчитів про братерську допомогу, що їх зачитували на загальних зборах парафії. Буденні допомога в'язням більш розвинута була в перші роки відродження україн[ської] церкви до [19]24 р., а після вона стала підупадати, останні роки я чув лише про святкову допомогу, як організовану, а буденна звелась до поодиноких випадків. Нікого політичного ні контролю, ні впливу на передачі в'язням не було. Передавали за одним принципом — звертання за допомогою і засобова можливість.

Тепер пригадую, що помагали і священослужителям і парахвіянам, що ув'язненні були, як винні з політичного боку. Таким були СТОРОЖЕНКО Григорій, ШЕВЧЕНКО Юрій, ДРОСЕНКО, ЛАПЧИНСЬКИЙ, ГОРДОВСЬКИЙ, ПОТІЄНКО та інші. Від парахвії я це знаю, не було напряду виключно політичним допомагати, не було й мови про допомогу політичним. Допомога була братерська, а не політична. Рядом з допомогою братерською окремі сестри з власної ініціативи давали допомогу окремим в'язням. Це була справа персональна, а не церковна. Одною з більш активних працівниць допомоги в'язням була парахвіянка Окс[ана] ПАШКІВСЬКА. Вона робила передачу багатьом, вона доповідала на Загальних Зборах іноді про допомогу в'язням. Серед багатьох, що вона їм помагала, були і різні політичні в'язні. Парахвія не чинила перешкод допомозі, знаючи, що допомога не забороняється законами.

Пригадую, що одного разу зустрівши з кошиком передачі сестру ПАШКІВСЬКУ, по дорозі до БУПР'у, почув від неї, що несе передачу ДЕРЕЩУКУ. Про організацію персонального фонду допомоги тому чи іншому політичному в'язню мені невідомо нічого. Знаю, що коли був ув'язнений той чи інший з церковних діячів допомогу йому давали через родичів парахвіяне персонально. Мені персонально також давали парахвіяне в моє розпорядження допомогу. З тої допомоги я ділився з другими. Так я допомагав ПО-

ПІСНКОВІ, ГОРДОВСЬКОМУ та іншим. Гроші, що я персонально одержував, як допомогу мені я звав часом допомоговим фондом. Допомога мені не була організованою. Вона йшла випадково, персонально.

Володимир Чехівський

[ДОПРОСИВ: Горожанін]

*ГДА СБ України, ф. 6, спр. № 67098-ФП, т. 45, арк. 108–113
Оригінал. Рукопис олівцем на аркушах з блокноту.*

№ 130

Свідчення Володимира Чеховського від 10 вересня 1929 р.

1929 року, 10 вересня, я, нижчепідписаний показав:

1) На запитання про «Товариство Книга» лише вчора 9 вересня в моїй пам'яті повстало таке уявлення: здається, що після мого заперечення назви «Спілки визволення України» на розмові у ДУРДУКІВСЬКОГО, про що я давав раніш показання, було внесено пропозицію назвати наші бесіди, на які ми мали збиралась Товариством «Книга», як більш відповідними до майбутнього теоретичного характеру наших спільних бесід. Мені здається, що ця друга назва була зустрінена погодженням. Раніш я уявляв, що питання про назву зосталося відкритим,

2) На запитання, чи чув я від ПАВЛУШКА про намір заготовлення листків про Петлюру на панахиду, відповідаю. Я не чув ні від ПАВЛУШКА, ні від кого про замір готувати листки в Петлюровій справі чи з спогадом про Петлюру. Не могло б того бути, щоб почувши від ПАВЛУШКА про листки, присвячені пам'яті Петлюри, я не заперечив того. Весь час і в проповідях і в правилах Собору і на нарадах і на Соборах я обстоював основний принцип Христової науки: «Царство Моє не від світу цього». (Ев[ангеліє від] Іоан[а]) се б то відстоював непримішування до церкви політичних прагнень. Це була моя постійна ідея цілого життя. З неї я почав боротьбу, ще проти стародержавної ієрархії, що внесло в церкву політичний елемент навіть в богослужінні утворило культ царату. Про це я писав в брошурі «Церковне панство на Україні» під іменем Іллі БРАТЕРСЬКОГО, вид[ано] Робіт[ничою] Газ[етою]. Я не міг би, як би чув від ПАВЛУШКА пропустити цього заміру з листками. І моя думка в мені самому про християнське тихе поминання хоч і грішника, в даному разі Симона Петлюри, мала своїм джерелом іменно бажання знайти спосіб виконати християнський звичай не примішуючи політичного елементу до релігійної справи. Не гадав я, що тихе без слів поминання стане політичним ділом, як вийшло справді. Що ж до листків, то вони ніяк не відпов-